

De Conjunctuurklok tikt op de website van het CBS

Sinds eind 2005 publiceert het CBS op zijn website de Conjunctuurklok. Hierin geeft een vast aantal macro-economische indicatoren de stand van de Nederlandse conjunctuur weer. De klok is bedoeld ter ondersteuning van conjunctuuranalyse binnen en buiten het CBS en om de interpretatie van de economische kortetermijnstatistiek van het CBS te vergemakkelijken. Met de klok kan namelijk de actuele ontwikkeling van een aantal belangrijke macro-economische indicatoren en hun onderlinge relaties duidelijk zichtbaar gemaakt worden.

Door Ben van Cleef

WELKE INDICATOREN STAAN IN DE CONJUNCTUURKLOK?

In de Conjunctuurklok staan de volgende 15 macro-economische indicatoren:

- Producentenvertrouwen van ondernemers in de industrie
- Orderontvangsten industriële ondernemingen
- Consumentenvertrouwen
- Mening van consumenten of het een gunstige tijd is voor het doen van grote aankopen
- Kapitaalmarktrente van de jongste 10-jarige staatslening
- Binnenlandse consumptie van huishoudens
- Uitvoer van goederen
- Bruto investeringen in vaste activa door bedrijven
- Productie industrie
- Bruto binnenlands product (bbp)
- Arbeidsvolume van werknemers
- Werkloze beroepsbevolking
- Vacatures bij particuliere bedrijven
- Uitzenduren fase A

Door deze indicatoren samen af te beelden, ontstaat een goede afspiegeling van de stand van en de ontwikkelingen

in de Nederlandse conjunctuur. De verdeling van de indicatoren over de kwadranten is een goede indicatie van de actuele stand van de conjunctuur. De conjunctuur is grof gezegd de periodieke afwisseling (cyclus) van goede (boven de trend) en slechte (onder de trend) ontwikkelingen. De conjunctuurgolf wordt traditioneel weergegeven als een sinusfiguur.

In de economische cyclus en dus ook in de klok lopen de vertrouwensindicatoren meestal voorop. Daarna volgen uitvoer, consumptie, investeringen, productie en het bbp. De arbeidsmarktindicatoren reageren met een zekere vertraging op de economische ontwikkeling en lopen daarom achter.

lend is. De combinatie ervan levert vier mogelijke toestanden voor de ontwikkeling van een indicator:

Boven de trend en stijgend. Dit is het kwadrant rechtsboven: hoogconjunctuur.

Boven de trend en dalend. Dit is het kwadrant linksboven: teruggang

Onder de trend en dalend. Dit is het kwadrant linksonder: laagconjunctuur.

Onder de trend en stijgend. Dit is het kwadrant rechtsonder: herstel.

In de loop van de tijd zal de ontwikkeling van de indicatoren geleidelijk aan veranderen, waardoor ze 'lopen' door de klok: van kwadrant naar kwadrant, tegen de wijzers van een echte klok in.

In een periode van hoogconjunctuur

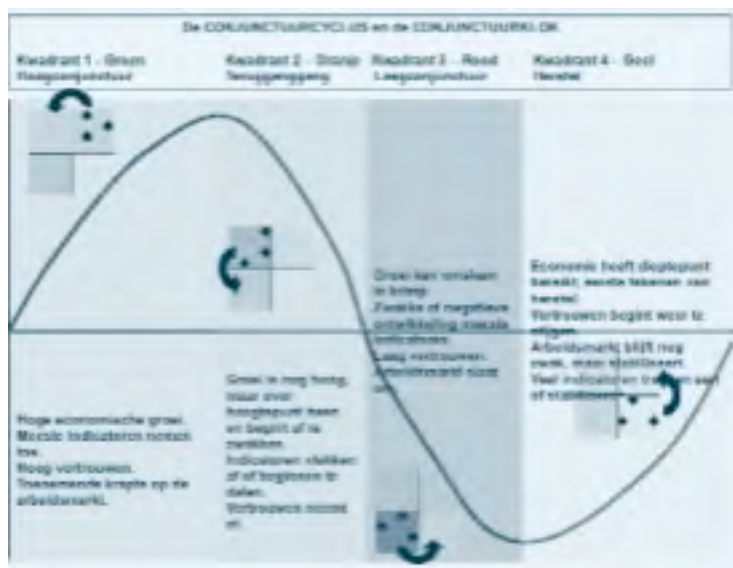
liggen bijna alle indicatoren boven hun trendwaarde en laten ze een steeds zonniger beeld zien: plaats in de klok is rechtsboven. Het kan echter niet altijd goed blijven gaan en er komt dus een moment dat de conjuncturele omslaat. De indicatoren

Figuur 1: Conjunctuurklok

Wat zie je in de Conjunctuurklok? Zie figuur 1. Voor iedere indicator is de afstand tot zijn langetermijntrend (= langjarig gemiddelde) afgezet tegen maand-op-maandontwikkeling. Zo is meteen te zien of ten eerste een indicator boven of onder zijn gemiddelde ontwikkeling zit en ten tweede of de kortetermijnontwikkeling stijgend of da-

schuiven dan door naar linksboven. Het gaat dan nog wel goed, maar (steeds) minder: er is sprake van teruggang. Slecht gaat het als de indicatoren onder hun trendwaarde zitten en een steeds somberder beeld laten zien: plaats in de klok is linksonder. Als de indicatoren zich verplaatsen naar rechtsonder breekt de conjuncturele lente weer aan en is er sprake van herstel.

Figuur 2: Conjunctuercyclus en conjunctuurklok

HOE WORDT DE STAND VAN EEN INDICATOR BEREKEND?

Zie figuur 2. Het uitgangspunt van de Conjunctuurklok is de cyclische ontwikkeling van de indicatoren. Hierop zijn de 15 indicatoren van de klok ook geselecteerd uit de vele macro-economische indicatoren. De cyclus is de afwijking van de indicator van zijn langetermijntrend, en geeft dus aan of de indicator zich beter of slechter dan gemiddeld ontwikkelt.

Om te beginnen worden toevallige en seizoenfactoren verwijderd, waardoor een veel rustiger ontwikkeling zichtbaar wordt. Daarna wordt de langetermijntrend van iedere reeks bepaald. De afwijking van deze trend is de cyclus van de indicator. Door nu de afstand tot de trend (= de stand van de cyclus) uit te zetten tegen de periode-op-periodeverandering in de cyclus wordt bepaald waar de indicator in de klok staat.

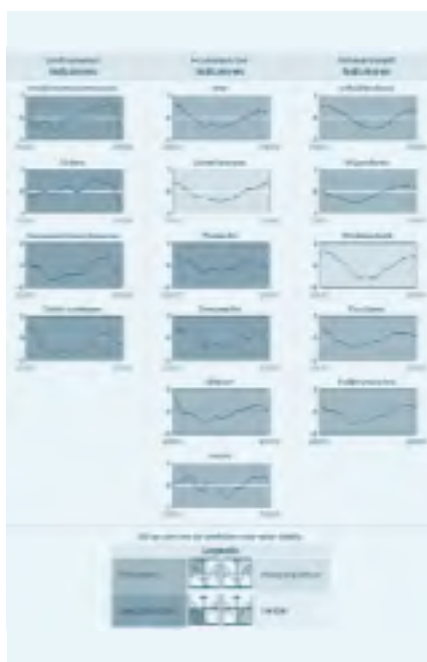
Maandelijks wordt de klok bijgewerkt met de in die maand beschikbaar gekomen gegevens. De klok is dus een momentopname van de meest recente economische gegevens.

HET CONJUNCTUUR-DASHBOARD.

Zie figuur 3. Elke indicator heeft zijn plek in de klok. Is er sprake van hoogconjunctuur, dan zullen de meeste indicatoren rechtsboven in de klok staan. Er zijn voorlopende en achterlopende indi-

catoren. Er kunnen dan ook al indicatoren in het kwadrant linksboven zitten of nog in het kwadrant rechtsonder. Eind december 2008 heeft het CBS de Conjunctuurklok verrijkt met het conjunctuur-

dashboard. Dit is een overzichtsplaatje van de conjunctuercyclus van alle 15 indicatoren, waarbij het grafiekje van de indicator de kleur heeft van het kwadrant, waar de indicator in die maand in de klok staat.

Figuur 3: Dashboard

WAT KAN JE ZO AL MET DE CONJUNCTUURKLOK?

Momentopname

Een enkele blik op de Conjunctuurklok is voldoende om te weten hoe de conjunctuur ervoor staat. De wijzers van de klok worden gevormd door een set van vijftien indicatoren.

Afspelen

Maar de klok is niet alleen maar een momentopname. De klok tikt. Door de indicatoren door de tijd heen te laten bewegen is mooi te zien hoe ze elkaar in een puntenwolk volgen van de ene conjunctuurfase naar de volgende. De tijd loopt vanaf 1990 tot heden.

Indicatoren selecteren

Standaard staan alle indicatoren 'aan'. Per indicator kan worden aangegeven of deze moet worden weergegeven of weggelaten. Zo is zelf te bepalen welke combinaties van indicatoren getoond worden.

Tijdperiode selecteren

Het is niet noodzakelijk de hele periode vanaf 1990 af te spelen. Het begin- en eindpunt kan zelf gekozen worden.

DE CONJUNCTUURKLOK IN DE ECONOMIELES?

De Conjunctuurklok is ook een instrument ten behoeve van het verwerken en toepassen van leerstof. Het geeft de mogelijkheid om de theorie te laten leven, het wordt minder abstract en meer praktijk van alle dag. Zo kunnen economische verbanden eerst beredeneerd/theoretisch benaderd worden om deze vervolgens met de klok te toetsen. En omgekeerd: wat zie je in de klok en hoe is dat te verklaren.

De mogelijkheid om een tijdperiode (bijvoorbeeld een hele conjunctuercyclus) en indicatoren te selecteren biedt ontzettend veel aanknopingspunten voor creatieve en activerende werkvormen.

De conjunctuurklok is te vinden op de CBS-website in het dossier conjunctuur. Daar staat ook een verwijzing naar de methodologische beschrijving van de klok en naar een beschrijving van de afzonderlijke indicatoren.

Ben van Cleef is medewerker bij het Centraal Bureau voor de Statistiek.